

# СТРАТЕГІЯ

## сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року

Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні (далі – Стратегія) спрямована на реалізацію принципів та завдань державної політики у сфері соціальної відповідальності бізнесу та визначає напрями діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо створення належних умов для розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

### I. Загальні положення

#### 1.1. Сучасні тенденції.

Перехід України до сталого економічного розвитку, її інтеграція до європейського і світового співтовариства вимагають запровадження сучасної практики взаємодії держави і бізнесу, а також бізнесу і суспільства, які б дозволили посилити взаємну відповідальність усіх учасників суспільного життя, створити умови для подальшого стабільного розвитку суспільства.

В економічно розвинених країнах світу набула поширення соціальна відповідальність бізнесу (далі – СВБ), яка полягає у свідомому відношенні суб'єктів господарської діяльності до вимог соціальної необхідності, соціальних завдань, морально-етичних норм та цінностей, розуміння наслідків своєї діяльності для суспільства, держави, споживачів, ділових партнерів та своїх працівників.

СВБ є добровільною діяльністю підприємств приватного і державного секторів, спрямованою на дотримання високих стандартів господарської діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє природне середовище з метою вирівнювання наявних економічних і соціальних диспропорцій; створення партнерських взаємовідносин між бізнесом, суспільством і державою; покращення результативності бізнесу в довгостроковому періоді.

У сучасному світі соціально відповідальна діяльність бізнесу є загальноприйнятою традицією, якої дотримується значна кількість великих, середніх і навіть малих підприємств. З огляду на надзвичайну суспільну та економічну значимість, що містить у собі СВБ, питання її розвитку належать до сфери особливої уваги органів державної влади багатьох країн світу та провідних міжнародних організацій. Проявом цієї уваги є розроблення стандартів СВБ і заходів зі стимулювання бізнесу до такої відповідальності.

У більшості країн ЄС розроблені та функціонують державні програми підтримки і стимулювання СВБ, в яких держава визначає соціально відповідальну поведінку для бізнесу, долучає компанії приватного і державного секторів до спільного виконання соціально важливих завдань, стимулює бізнес до соціально відповідальної діяльності.

Відповідно до європейської практики СВБ поширюється на сім напрямків:

дотримання прав людини;  
дотримання вимог законодавства;  
ділова та корпоративна етика;  
захист навколишнього природного середовища;  
співпраця із заінтересованими сторонами: співробітниками, споживачами, акціонерами, громадою, суб'єктами господарювання;  
дотримання міжнародних норм поведінки;  
прозорість та підзвітність.

## **1.2. Зовнішні та внутрішні чинники розвитку соціальної відповідальності в Україні**

### **1.2.1. Розробленню Стратегії сприяє низка зовнішніх чинників.**

СВБ сьогодні підтримується не лише компаніями в різних країнах, а й міжнародними організаціями (Глобальний договір ООН, Міжнародна організація праці, Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ), Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку, Рада Європи, Європейська організація якості, Міжнародна організація стандартизації) і урядами різних країн (Данія, Норвегія, Словаччина, Німеччина, Македонія, Франція, Великобританія).

За визначенням Європейської Комісії («Стратегія Європейського Союзу корпоративної соціальної відповідальності на 2011 – 2014 рр.», 2011 р.), корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це «відповідальність підприємств за свій вплив на суспільство».

СВБ поширена серед країн Європи. В одних країнах вона інтегрована в державну політику (Данія, Франція, Фінляндія, Швеція), в інших – є виключно прерогативою компаній (Греція, Ірландія, Нідерланди, Словенія).

В Європейському Союзі основна роль СВБ полягає у підтримці сталого розвитку компаній, що сприяє покращенню ситуації на ринку праці, а також якості продуктів і послуг (Комюніке Європейської Комісії, 2006 р.).

З листопада 2007 року Україна приєдналася до роботи міжнародної групи експертів з питань розробки проекту міжнародного стандарту ISO 26000 «Керівництво із соціальної відповідальності». У 2010 році Україна разом з багатьма іншими країнами світу підтримала прийняття міжнародного стандарту ISO 26 000 «Керівництво із соціальної відповідальності».

З 2006 року в Україні існує місцева мережа Глобального договору та об'єднує понад 160 учасників – від великих міжнародних та українських компаній до середніх і малих підприємств, а також неурядових організацій, академічних установ, бізнес-асоціацій тощо. Основою Глобального договору є 10 принципів у сферах прав людини, трудових відносин, навколишнього природного середовища та протидії корупції, що становлять своєрідний кодекс етичної корпоративної поведінки і дотримання яких є обов'язковим для учасників. Незважаючи на добровільність участі, вимогою для компаній є надання щорічних звітів про реалізацію принципів Глобального договору в повсякденній діяльності. За 10 років

існування до ініціативи приєдналися понад 8000 компаній та інших організацій з більше ніж 130 країн.

### 1.2.2. Актуальність розвитку СВБ в Україні

В Україні до малих і середніх відносяться 99,8 відсотків усіх підприємств, їх частка складає майже 58 % загального обсягу реалізованої продукції в Україні. В сферу вітчизняного малого і середнього підприємництва залучено більше третини зайнятого населення працездатного віку.

#### **Необхідність розвитку СВБ в Україні зумовлена низкою чинників:**

1) низький рівень корпоративної культури та, як наслідок, фінансова й економічна слабкість значної частки суб'єктів в Україні, діяльність яких орієнтована на виживання;

2) правовий нігілізм і деформація правової свідомості, прагнення оминати закон, а не дотримуватися його;

3) низький рівень усвідомлення суспільством ролі бізнесу через порівняно нетривалу його сучасну історію та практику реалізації ним власної соціальної відповідальності;

4) нерозуміння бізнесом та суспільством основних завдань і механізмів реалізації СВБ через термінологічну (нормативну) невизначеність;

5) закритість більшості українських суб'єктів господарювання для широкої громадськості, детальні відомості про діяльність є закритою інформацією для внутрішнього користування;

6) дисбаланс складових реалізації політики соціальної відповідальності українськими компаніями.

СВБ в Україні перебуває в стадії становлення. Соціальна відповідальність українських компаній та організацій спрямовується насамперед на трудові відносини і заходи із захисту здоров'я і безпеки споживачів. Менш поширеними є заходи щодо захисту природних ресурсів та взаємодії з громадою: лише третина компаній здійснює соціальні інвестиції в розвиток громади, половина - не вживає заходів з охорони довкілля.

Найбільш активними в цій сфері є, насамперед, представництва іноземних суб'єктів господарювання, які переносять на українське підгрунття сучасні світові практики, а також великі та середні вітчизняні підприємства, які удосконалюють свою діяльність на засадах концепцій загального управління якістю.

Розвиток СВБ в Україні потребує сприяння з боку держави, яка повинна визнати СВБ як бажану поведінку для вітчизняного підприємництва і розробити комплекс стимулів та заходів з поширення та популяризації СВБ у суспільстві.

Для проголошення позиції держави у сфері СВБ важливим є схвалення Стратегії. Прийняття такого документа покращить міжнародний імідж української держави, продемонструє прагнення України рухатися до сучасних європейських і світових тенденцій, відповідально ставитися до проблем суспільства і навколишнього природного середовища.

### **1.3. Терміни і поняття**

ділова досконалість – модель розвитку підприємства, яка базується на твердженні, що досконалі результати розвитку досягаються через належне управління персоналом, партнерськими стосунками, ресурсами і процесами;

етична поведінка – система універсальних і специфічних моральних вимог і норм поведінки, що відповідає прийнятним принципам правильної поведінки в контексті конкретної ситуації та міжнародним нормам;

заінтересована сторона – цільова група, що заінтересована в рішеннях або діях суб'єктів господарювання;

нефінансовий звіт – документ, що містить опис інших, ніж фінансові, показників діяльності суб'єктів господарювання, затверджений його керівництвом;

прозорість – відкритість рішень і дій, що впливають на суспільство, економіку та навколишнє природне середовище, прагнення висвітлювати ці питання чітко, вчасно, чесно та в повному обсязі.

соціальна відповідальність – відповідальність суб'єктів господарювання за вплив результатів їх діяльності на суспільство і навколишнє природне середовище, що здійснюється шляхом прозорості та етичної поведінки;

стратегія соціальної відповідальності компанії – модель діяльності суб'єкта господарювання, спрямована на виконання його місії, досягнення поставлених цілей, в тому числі забезпечення внеску в суспільний розвиток.

## **II. Мета, завдання і цілі Стратегії**

Ефективне партнерство держави і бізнесу поряд з інноваційними стратегіями великих корпорацій є невід'ємною складовою стрімкого економічного зростання.

Розвиток інституту соціальної відповідальності бізнесу передбачає перехід до системної участі держави в сфері стимулювання ініціатив соціально відповідальної поведінки суб'єктів підприємницької діяльності.

### **2.1. Мета**

Метою Стратегії є визначення напрямів сприяння розвитку СББ в Україні, організаційних механізмів та умов для інтеграції СББ у діяльність підприємств для забезпечення сталого розвитку України, зростання суспільного добробуту та вирішення питань, визначених у національних програмних документах.

### **2.2. Основні завдання Стратегії**

Основними завданнями Стратегії є:

сприяння розвитку СВБ як чинника модернізації економіки, підвищення її конкурентоспроможності з метою визнання українського бізнесу на світовій арені як соціально відповідального, полегшення його інтеграції на зовнішні ринки;

запровадження єдиних підходів до розуміння соціальної відповідальності бізнесу в Україні всіма групами заінтересованих осіб;

сприяння розвитку системи нефінансового звітування з метою більшої поінформованості суспільства щодо реалізації суб'єктами господарювання заходів із СВБ;

удосконалення існуючих і розвиток нових форм державно-приватного партнерства для економічного, соціального й екологічного розвитку громад і територій;

створення передумов для забезпечення прав людини, етичного виховання та освіти членів суспільства;

розвиток програм ресурсозбереження та енергоефективності;

розвиток процесів ділового вдосконалення підприємств, установ і організацій.

### **2.3. Основні цілі Стратегії**

#### **2.3.1. Економічними цілями є:**

розвиток внутрішнього ринку і підвищення ефективності його функціонування;

формування привабливої національної інноваційної інфраструктури шляхом спрямування інвестицій у новітні технології;

надання сучасного інструментарію для державного регулювання: чіткі сигнали від держави щодо важливості СВБ, стимулювання без посилення адміністративного тиску, сприяння та заохочення до СВБ всіх учасників ринку (відсутність вибірковості);

підвищення конкурентоспроможності національної економіки шляхом застосування принципів прозорості і підзвітності діяльності компаній в Україні, збільшення інвестицій у підвищення кваліфікації працівників, їх безперервне навчання та працевлаштування;

поширення в Україні систем управління якістю (ISO 9000);

підвищення бізнес-культури в країні: рівень поінформованості та ступінь розуміння СВБ серед власників, керівників підприємств, бізнес-партнерів, працівників, постачальників, представників засобів масової інформації, державних і недержавних організацій та інших груп.

#### **2.3.2. Соціальними цілями є:**

позитивне сприйняття населенням бізнесу як явища;

сприяння забезпеченню прав людини, подоланню бідності, залучення більшої кількості представників з уразливих груп населення та безперервне навчання працівників;

сприяння розвитку інновацій у соціальній сфері через створення відповідних умов праці;

розвиток культури споживання та підвищення рівня обізнаності споживачів щодо екологічних, економічних та соціальних аспектів товарів/послуг, репутації виробника або надавача послуг;

залучення підприємств до реалізації соціальних проектів, благодійності спонсорства.

2.3.3. Екологічними цілями є:

більш раціональне використання природних ресурсів та зниження рівня викидів, що досягається за рахунок інвестування компаніями в еко-інновації та створення системи екологічного менеджменту, що передбачає цілеспрямовані екологічні акції, закупівлю енергоефективного обладнання, перехід на альтернативні джерела енергії тощо.

#### **2.4. Основні цільові групи Стратегії**

До заінтересованих сторін або цільових груп Стратегії належать:

органи державної влади і місцевого самоврядування;

суб'єкти господарювання;

громадські об'єднання;

вищі навчальні заклади;

науково-дослідні інституції.

### **III. Напрямки державної політики сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні**

Роль держави полягає у сприянні розвитку СВБ шляхом поєднання ініціативних заходів державної політики з застосуванням, у разі необхідності, засобів додаткового регулювання, як механізмів стимулюючого характеру.

Виконання вищезазначених завдань може бути забезпечено організаційними та нормативними заходами за напрямками:

забезпечення сприятливих правових, фінансових, податкових та організаційних умов для розвитку соціального відповідального бізнесу в українському суспільстві;

унормування механізмів стимулювання добровільних ініціатив суб'єктів господарювання, що запроваджують політику соціальної відповідальності та реалізують соціально важливі програми;

сприяння включенню заходів з поширення СВБ до проектів Генеральної угоди, а також державних та галузевих програм розвитку відповідних сфер господарювання;

забезпечення державної підтримки проведення публічних заходів з питань упровадження та результативності СВБ;

широке залучення засобів масової інформації, громадських організацій та академічних кіл до формування і запровадження механізмів стимулювання СВБ;

сприяння проведенню місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування просвітницьких заходів з поширення інформації про СВБ, обміну досвідом і позитивними практиками у сфері СВБ для суб'єктів господарювання та влади малих міст, де працює відповідальний бізнес;

організаційна підтримка щорічного проведення бізнес-конкурсів за тематикою СВБ, у тому числі в рамках Українського національного конкурсу якості, з відзначенням найкращих соціально відповідальних вітчизняних підприємств;

сприяння оприлюдненню українськими суб'єктами господарювання добровільної нефінансової звітності, у тому числі через українські та міжнародні спеціалізовані портали і бази звітів;

участь в підготовці рекомендацій для суб'єктів господарювання щодо типової структури та показників нефінансового звіту;

сприяння підготовці фахівців за кваліфікацією «Менеджер із соціальної та корпоративної відповідальності», «Експерт із соціальної відповідальності бізнесу», «Соціальний аудитор» (відповідно до Державного класифікатора професій ДК 003:2010);

проведення навчальних семінарів, тренінгів для підприємців, підвищення рівня обізнаності про СВБ серед державних службовців центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, зокрема, шляхом включення Стратегії до програм підвищення кваліфікації державних службовців;

залучення державних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань підприємців до участі в реалізації міжнародних проектів технічної допомоги з питань розвитку соціальної відповідальності бізнесу;

ініціювання проведення щорічних парламентських слухань з реалізації СВБ в Україні;

проведення державної інформаційної кампанії з метою роз'яснення ролі соціальної відповідальності бізнесу в розвитку суспільства шляхом публікації статей та підготовки тематичних телепрограм в державних засобах масової інформації.

#### **IV. Базові принципи і основні напрямки політики СВБ, що реалізуються суб'єктами господарювання на добровільних засадах**

##### **4.1. Базові принципи СВБ**

Базовий рівень соціальної відповідальності є обов'язковою складовою діяльності суб'єктів господарювання, що реалізують політику СВБ.

До базових принципів СВБ належать:

- якісне забезпечення потреб споживачів;
- неухильне виконання вимог законодавства (трудового, екологічного, своєчасна сплата податків і зборів до бюджетів усіх рівнів);
- чесна конкуренція;
- дотримання загальноприйнятих морально-етичних норм;
- протидія корупційним проявам і легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом;
- дотримання гендерної рівності.

##### **4.2. Основні напрямки СВБ**

Рівень соціальної відповідальності суб'єкта господарювання залежить від кількості добровільно взятих ним суспільних і корпоративних обов'язків.

До основних напрямків СВБ, що реалізуються суб'єктами господарської діяльності на добровільних засадах, належать наступні.

4.2.1. В сфері охорони довкілля:

- впровадження інноваційних ресурсозберігаючих технологій;
- попередження негативного впливу на навколишнє середовище;
- використання екобезпечних та енергоефективних технологій;
- повторне використання і утилізація відходів.

4.2.2. В сфері забезпечення внеску в розвиток суспільства:

- розробка стратегій соціальної відповідальності компаній з урахуванням інтересів громади і суспільства в цілому;

- створення нових робочих місць в регіонах територіального розміщення підприємств;

- об'єктивне і своєчасне висвітлення інформації про результати діяльності, що є важливою для партнерів та має суспільний інтерес;

- реалізація благодійних заходів, спрямованих на підтримку соціально-незахищених верств населення;

- участь в реалізації програм розбудови соціальної інфраструктури та житлово-комунальної сфери територій;

- надання спонсорської підтримки дитячих, спортивно-масових і культурних заходів;

- створення робочих місць для інвалідів;

- забезпечення першого робочого місця для молодих спеціалістів;

- створення умов для проходження практики студентами навчальних закладів;

- щорічне оприлюднення не фінансового звіту своєї діяльності.

4.2.3. В сфері корпоративних і трудових відносин:

- налагодження діалогу з профспілковими організаціями, сприяння укладенню колективних договорів;

- забезпечення об'єктивності оцінки професійних якостей і розміру винагороди за добросовісне та результативне виконання професійних обов'язків працівників;

- створення безпечні та ергономічні умови праці, проводити оздоровчі та культурні заходи, надання працівникам матеріальної допомоги на вирішення соціальних проблем, а також безвідсоткових позик;

- забезпечення підвищення кваліфікації працівників;

- забезпечення формування кадрового резерву, планів кар'єрного розвитку;

- формування соціальних пакетів, медичне страхування працівників з метою стимулювання трудової активності;

- сприяння працевлаштуванню звільнених в результаті внутрішньої реорганізації працівників;

- формування корпоративної культури.

## **V. Очікувані результати реалізації Стратегії**

Реалізація Стратегії передбачає запровадження стимулюючих механізмів популяризації СВБ серед вітчизняних суб'єктів господарювання.



Очікуваними результатами для національної економіки на короткостроковий період (до трьох років з моменту затвердження Стратегії) є:

- формування державних механізмів стимулювання системного вдосконалення соціальної відповідальності суб'єктів господарювання;
- збільшення кількості суб'єктів господарювання, що розробляють і реалізують власні стратегії соціальної відповідальності;
- збільшення кількості суб'єктів господарювання, що добровільно складають та щорічно оприлюднюють нефінансову звітність;
- поширення кращих практик соціальної відповідальності українського бізнесу щодо етичної та чесної поведінки, поліпшення умов праці; захисту і покращення соціально-трудова прав працівника; захисту прав споживачів; дотримання сучасних стандартів безпеки праці та розвитку людини;
- підвищення рівня зайнятості, в тому числі серед вразливих верств населення;
- покращення життя громад.

Очікуваними результатами впровадження Стратегії на довгостроковому етапі (до 2020 року) є:

- розвиток соціальної відповідальності бізнесу в українському суспільстві як загальноприйнятої тенденції;
- забезпечення сталого економічного і соціального розвитку країни;
- підвищення конкурентоспроможності економіки;
- зменшення безробіття та зниження соціальної напруги;
- підвищення стандартів життя населення та формування середнього класу;
- зменшення диспропорцій регіонального розвитку;
- більш раціональне використання природних ресурсів та зниження рівня забруднень;
- активізація інвестиційних та інноваційних процесів;
- полегшена інтеграція до європейського економічного і соціального простору;

## **6. Фінансування реалізації Стратегії**

Фінансування реалізації Стратегії може здійснюватися за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, інвестицій підприємств та організацій, програм міжнародної технічної допомоги, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

## **7. Строки реалізації Стратегії**

Реалізація Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу передбачена на період до 2020 року.